

УКРАЇНСЬКИЙ КАРДІОЛОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

Додаток 1/2017

Ukrainian Journal of Cardiology

ISSN 1608-635X

Науково-практичний журнал
Видається із січня 1994 року

Засновник:
ДУ «Національний науковий центр
"Інститут кардіології імені академіка
М.Д. Стражеска" НАМН України»

Матеріали XVIII Національного конгресу кардіологів України (Київ, 20–22 вересня 2017 р.)

Головний редактор: *В.О. Шумаков*

Наукова редакція випуску: *М.І. Лутай (голова), Л.Г. Воронков,
А.П. Дорогой, О.І. Мітченко, О.Г. Несукай, О.М. Пархоменко,
Є.П. Свіщенко, О.С. Сичов, Ю.М. Сіренко, Ю.М. Соколов, Т.В. Талаєва*

Редакція журналу

ДУ «Національний науковий центр "Інститут
кардіології ім. М.Д. Стражеска" НАМН України»
вул. Народного Ополчення, 5
м. Київ, Україна, 03680 МСП

Відповідальний секретар:

О. Й. Жарінов (тел. +38 (044) 291-61-30)

Випусковий редактор:

І. М. Чубко (iryna.chubko@gmail.com)

www.ukrcardio.org

Видавець

ТОВ «Четверта хвиля»
просп. В. Лобановського, 119, оф. 213
03039, м. Київ
Тел.: (44) 221-13-82
Факс: (44) 501-68-24
E-mail: 4w@4w.com.ua
www.4w.com.ua

Зміст

Передова стаття

Гендерные и диагностические особенности тревожности и депрессии у пациентов Украины и Европы по данным EUROASPIRE IV: госпитальная линия В.Н. Коваленко, М.Н. Долженко, Е.Г. Несукай, Я.С. Литвиненко, А.О. Нудченко, К. Фарадж от группы исследователей EUROASPIRE IV	4
--	---

Тези наукових доповідей

Артеріальна гіпертензія	8
Кардіометаболічний ризик	43
Хронічна ішемічна хвороба серця	74
Інфаркт міокарда	87
Інтервенційна кардіологія та невідкладні стани	100
Некоронарогенні захворювання серця	118
Аритмії серця	131
Серцева недостатність	155
Різні проблеми кардіології	168
Афавітний показник авторів тез	180

- Григорійчук 170
Гриднева 77
Гриненко 137
Грібенюк 59
Губіна 47, 60, 176
Гулага 107
Гуменюк 120, 124
Гур'єва 121
Гурський 101
Гуртовенко 120
- Даниленко 21
Данілевич 17
Денесюк В.І. 157
Денесюк О.В. 135
Дериенко 18
Дериземля 158
Деяк 47, 54
Дінова 83
Добрянський 136
Довганич 47, 54
Долженко 78
Дорогой 173
Доронин 135, 136
Досенко 78
Доценко 26
Дроботько 25
Дронь 176
Дудаш 170
Дудка 136
Дудник 75
Дячук 174
- Егудина 148
- Євстратова 25
Ємець 107, 121
Єпанчінцева 100, 124, 168
Єрмак 102, 106
Єршова 161
- Жадан 20
Жарінов 100, 124, 150
Жеков 105, 125
Жеманюк 35
Жильчук 50
Журавльова Л.В. 48, 102, 121
Журавльова М.І. 109
- Заїкіна 103
Залюбовская 49
Заремба 18, 19, 103
Заремба-Федчишин 19
Зеленіна 64
Зеленюк 175
Земляний 162
Зербіно 104
Златкіна (Школьник) 43
- Золотайкина 78
Золотарьова 136
Зюков 174
- Іванкова 19
Іванов 17, 157
Іванчук 74, 107, 112
Іващук 26
Ігнатова 49
Іжицька 61
Ілляш 54
Ільницька 41, 50
Ілюшина 25
Іркін 90, 91, 92
Ісаєва 51
- Казмирчук 149
Калашнікова 12, 122
Калугіна 60
Карпова 96
Качан 29, 142
Кедик 64
Кириченко 123
Киричок 150
Кисельов 110
Кісілевич 90
Кіцак 150
Клименко 60, 176
Климишин 126
Князькова 20, 137
Кобыляк 91
Ковалев 169
Ковалева 177
Коваленко 21, 123
Коваль В.Г. 82
Коваль С.М. 52, 53, 137
Ковальова 21
Ковальчук 169
Когутич 64
Кожин 177
Кожухов 47, 54
Козловський 138, 139, 149
Козлюк 55
Колб 40
Колесник М.О. 157
Колесник О.М. 157
Колеснікова 56
Коломоєць 79
Комариця 8, 108
Кондратюк 22, 23, 158
Коневич 81
Конєв 49
Коновалова 63
Кононенко 147
Копчак 114
Кордунян 30
Корж 175
Корнієнко 136
- Корнійчук 53, 68
Корчинський 57
Кость 103
Котелюх 104
Коцюба 16, 152
Кочержат 141
Кравцова 159
Кравченко А.М. 79
Кравченко В.І. 105, 106
Кравченко І.М. 105, 106
Кравченко О.І. 38
Кравчун П.Г. 58, 106
Кравчун П.П. 57
Крапівко 59
Кремзер 155
Кричкєвич 76
Кротова 130
Круглова 169
Крывчун 91
Ктітарева 33
Кузнєцова Л.П. 10
Кузнєцова Т.О. 136
Кузнєцова-Арабулі 136
Кузьменко 107
Кузьміна 24, 139
Кузьмінова 59, 82
Кулик 12
Кулинич 79
Кулікова 48
Купновицька 60, 169, 176
Курган 109
Курсина 169
Курята 24, 159
Куцин 64
Куцір 170
Кученко 25, 90
Кушнір 90, 91, 92
- Лазарев 147
Лазаренко 24, 139
Ларіонова 105
Ласиця 174
Лашкул 162
Лебідь 123, 126, 161
Левицька 115
Левицький 115
Левчик 16
Левчук 140
Левшова 149
Либавка 105
Лизогуб 140, 141
Лисенко 80, 81, 126
Лисунець 24
Лобач 78
Ломаковський 76, 80, 81
Лопін 136, 148
Лопіна 60
Лутай М.І. 127, 128

Осложнения радиочастотной катетерной деструкции фибрилляции предсердий

А.В. Доронин¹, Ю.И. Суслина², А.С. Резник²,
В.А. Ханенова², Е.Ю. Марушко², М.С. Мешкова²

¹ Национальная академия последипломного образования
им. П.Л. Шупика, Киев

² ГУ «Научно-практический медицинский центр детской
кардиологии и кардиохирургии МЗ Украины», Киев

Проанализирован собственный опыт катетерного устранения фибрилляции предсердий (ФП) электродами без функции охлаждения при проведении 500 последовательных процедур в период с 01.2013 г. по 12.2016 г. в ГУ «НПМЦДКК МЗ Украины». Первые и вторые процедуры проводились без применения навигационных систем.

Средний возраст пациентов составил (55,7±10,8) года. При пароксизмальной форме ФП произведено 304 (60,8 %) процедуры, непароксизмальной – 196 (39,2 %). Первичные процедуры проведены у 396 (79,2 %) пациентов, 89 (17,8 %) процедур произведено повторно, 13 (2,6 %) – третий раз, и 2 (0,4 %) – четвертый.

Зафиксировано 8 (1,6 %) существенных осложнений: тампонада перикарда – 2 (0,4 %), аневризма бедренной артерии – 4 (0,8 %), атрио-венозная фистула – 1 (0,2 %), гематома в месте пункции – 1 (0,2 %). Также зафиксированы незначительные осложнения: 5 (1,0 %) случаев выпота в перикарде и 1 (0,2 %) транзиторная АВ-блокада.

Таким образом, за данными литературы, число осложнений при использовании обычных электродов не выше, чем при использовании электродов с функцией охлаждения.

Йонтранспортина Na/K-АТФаза як біомаркер прогнозування електричної нестабільності міокарда та виникнення порушення серцевого ритму

П.Ф. Дудка, Ю.В. Кузнецова-Арабулі,
Д.В. Добрянський, І.П. Тарченко, О.В. Можар,
Т.В. Михайлевська, Т.О. Кузнецова, Т.М. Савченко,
С.В. Корнієнко

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ
Київська міська клінічна лікарня № 3

Мета – встановити зв'язок між рівнем Na/K-АТФази мембран еритроцитів та частотою порушення серцевого ритму при хронічному обструктивному захворюванні легень (ХОЗЛ) II стадії.

Матеріал і методи. В основну групу включено 20 пацієнтів віком від 44 до 62 років з діагнозом ХОЗЛ II ст. у фазі загострення. Контрольну групу склали 20 здорових осіб. Всім обстеженим проводили дослідження функції зовнішнього дихання, добове ЕКГ-моніторування та визначали рівні трансмембранної Na/K-АТФази в мембрані еритроцита.

Результати. Серед обстежених основної групи у 15 % випадків були виявлені небезпечні для життя порушення серцевого ритму, зокрема епізоди нестійкої шлуночкової тахикардії та ранньої шлуночкової екstrasистолії. При визначенні у цих пацієнтів рівня йонтранспорту Na/K-АТФази було встановлено достовірне її зниження ((2,01±0,22) проти (3,44±0,12) мкмоль/Ph/год в контрольній групі). Відомо, що зниження рівня Na/K-АТФази негативно впливає на трансмембранний потенціал та електричну стабільність міокарда. Безпосереднім наслідком цього є порушення серцевого ритму, що було підтверджено нами даними добового ЕКГ-моніторування. Так, зниження рівня Na/K – АТФази в 1,4 рази і більше асоціювалось із зареєстрованими небезпечними для життя порушеннями серцевого ритму у 15 % обстежених основної групи.

Висновки. Зниження рівня ключової трансмембранної Na/K-АТФази у 1,4 рази і більше асоціюється з небезпечними для життя порушеннями серцевого ритму і може бути прогностичним біомаркером їх виникнення.

Функціональні класи хронічної серцевої недостатності та особливості пацієнтів з фібриляцією та/або тріпотінням передсердь після радіочастотної абляції

Т.В. Золотарьова¹, М.С. Бринза¹, Д.Є. Волков²,
Д.О. Лопін², М.І. Яблучанський¹

¹ Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

² ДУ «Інститут загальної та невідкладної хірургії
імені В.Т. Зайцева НАМН України», Харків

Комбінація хронічної серцевої недостатності (ХСН) та фібриляції (тріпотіння) (ФП/ТП) передсердь спостерігаються у багатьох пацієнтів. Це пов'язано зі схожими факторами ризику та спільною патофізіологією. ХСН і ФП/ТП можуть провокувати та загострювати одне одного, потребуючи альтернативних методів лікування.

Мета – проаналізувати особливості пацієнтів з ХСН, яким була проведена абляція субстрату аритмії з приводу ФП та/або ТП залежно від функціонального класу СН.

Матеріал і методи. Обстежені 70 пацієнтів, віком 62±8 років, які піддавалися різним методикам радіочастотної абляції (РЧА). З них: 19 (27 %) пацієнтів з ізольованою ФП, 14 (20 %) – з ТП, 37 (53 %) – з наявністю ТП та ФП. Показаннями до проведення РЧА були наявність у пацієнтів ФП та/або ТП, що не піддавалися контролю ритму на фоні адекватної медикаментозної терапії. Були проведені такі типи втручань: РЧА кавотрикуспідального істмусу (КТИ) – 12 (17 %) пацієнтам; легеневи вен (ЛВ) – 19 (27 %); комбінована стратегія (КТИ + ЛВ) – 30 (43 %); РЧА повільного шляху АВ-вузла – 9 (13 %). Залежно від функціонального класу (ФК) ХСН оцінювалися частотні характеристики таких показників: стать та вік, стадії ХСН, ступені артеріальної гіпертензії (АГ), наявність цукрового діабету (ЦД).

форми ішемічної хвороби серця (ІХС) (постінфарктний кардіосклероз (ПІКС), стабільна стенокардія (СССт)), форми ФП/ТП. Згідно з рекомендаціями Асоціації кардіологів України пацієнти були розділені на І, ІІ, ІІІ і ІV ФК ХСН. Дані оброблялися непараметричною статистикою.

Результати. Пацієнти з ІV ФК виявлені не були. В усіх групах не було знайдено різниці за віком, однак за статтю у групі І та ІІІ ФК переважали чоловіки. У групі пацієнтів І ФК переважали пацієнти з ХСН 1-ї стадії, у групі ІІ та ІІІ ФК – з 2-ю стадією. ІХС була більш розповсюджена у групі ІІІ ФК, в тому числі ПІКС була наявна тільки в цій групі. АГ 3-го ступеня переважала у групі ІІІ ФК. ЦД був наявним тільки у пацієнтів ІІІ ФК. ФП та ТП однаково часто спостерігались в усіх 3 групах. За формами ФП різниці у групах виявлено не було. Персистуюча форма ТП була більш поширена в усіх класах, ніж інші.

Висновки. У нашому дослідженні показано, що пацієнтам ІV ФК ХСН РЧА субстрату аритмії не проводиться. Чоловіки І та ІІІ ФК ХСН частіше потребують хірургічного втручання з приводу ФП та/або ТП. ІІІ ФК ХСН асоціюється з наявністю більш тяжкої супутньої серцево-судинної патології, як ІХС, зокрема ПІКС, який провокує прогресування ХСН. ЦД є прогностичним маркером більш тяжкого перебігу ХСН у пацієнтів з РЧА аритмії. Пацієнти з персистуючою формою ТП частіше потребують альтернативних методів лікування, як РЧА субстрату аритмії незалежно від ФК ХСН. Виявлені відмінності повинні враховуватися при виборі типу оперативного втручання у пацієнтів з ХСН. Визначається доцільним вивчати подальший перебіг ХСН в залежності від функціонального класу та особливості медикаментозної терапії пацієнтів з ФП/ТП, яким була проведена РЧА субстрату аритмії.

Аритмії у вагітних

І.І. Князькова¹, О.Б. Тверетінов², О.І. Циганков²,
В.В. Мазій², К.В. Гриненко², О.В. Фісенко²

¹ Харківський національний медичний університет

² ДУ «Національний інститут терапії імені Л.Т. Малої НАМН України», Харків

Мета – провести аналіз характеру і причин порушень серцевого ритму у вагітних.

Матеріал і методи. У дослідження увійшло 117 жінок (середній вік (25,9±3,6) року) у ІІ–ІІІ триместрі вагітності, направлених на консультацію в поліклініку ДУ «Національний інститут терапії імені Л.Т. Малої НАМН України». Всім обстеженим проводили стандартні дослідження, зокрема електроліти (калій, натрій) в сироватці крові і гормони щитовидної залози (тіреотропний гормон, трийодтиронін, тироксин), доплер-ехокардіографію (Logic-5, Німеччина), добовий моніторинг ЕКГ («Кардіосенс», ХАІ МЕДИКА, Україна). Статистичну обробку отриманих даних проводили методами варіаційної статистики з використанням пакета статпрограми Statistica 6.0. Достовірність відмінностей вважалася при величині $p < 0,05$

Результати. Різні порушення серцевого ритму зареєстровані у 97 пацієнток, з яких у 55 на фоні серцево-судинної патології (1-ша група) та 42 з ідіопатичними аритміями (2-га група). У 20 жінок встановлено нормальний синусовий ритм, вони увійшли до контрольної групи. Встановлено, що 40 жінок (34,1 %) курили на момент обстеження. Сімейний анамнез серцево-судинних захворювань виявлено у 65 (55,6 %) жінок. Слід відзначити, що до вагітності не було скарг на перебої в роботі серця або серцебиття. У пацієнток з порушеннями серцевого ритму у ІІ триместрі вагітності з'явилися слабкість, підвищена стомлюваність, періодично перебої в роботі серця, серцебиття, що було причиною додаткового обстеження. При додатковому обстеженні в 1-й групі було встановлено у 38 жінок пролапс мітрального клапана, причому мітральна регургітація І ступеня виявлена у 6 і ІІ ступеня – у 32 осіб; недостатність мітрального клапана ревматичного ґенезу відзначена у 5 пацієнток, постміокардитичний кардіосклероз – в 11 осіб та відкрите овальне вікно – в 1 випадку. За даними добового моніторингу ЕКГ у 1-й групі кількість шлуночкових екстрасистол була на 26 % ($p < 0,001$) більше, ніж у 2-й групі і в 7,6 разу більше, ніж в групі контролю; надшлуночкових екстрасистол – в 2,8 і 7 разів більше, ніж в 2-й і групі контролю (усі $p < 0,001$) відповідно. Встановлено, що надшлуночкові і шлуночкові екстрасистолі реєструвались в обох групах пацієнток з порушеннями серцевого ритму. Причому, у пацієнток з пролапсом мітрального клапана відзначена менша кількість надшлуночкових екстрасистол ($p < 0,001$) і більше шлуночкових екстрасистол ($p < 0,05$) порівняно з особами з іншими серцево-судинними захворюваннями. При порівнянні з пацієнтками з ідіопатичними аритміями у жінок з пролапсом мітрального клапана значно менше було надшлуночкових екстрасистол ($p < 0,05$), а число шлуночкових екстрасистол значно не відрізнялось від хворих 2-ї групи.

Висновки. Порушення серцевого ритму у вагітних відзначено на фоні серцево-судинної патології (вроджені і придбані вади серця, постміокардитичний кардіосклероз, пролапс мітрального клапана з незначною мітральною регургітацією), так і без неї і порушень метаболічних процесів. Такі пацієнтки потребують ретельного динамічного спостереження, а при розвитку загрозливих для життя аритмій і гемодинамічної нестабільності – проведенні своєчасної адекватної терапії.

Проблема профілактики розвитку фібриляції передсердь у хворих на гіпертензивну хворобу серця

С.М. Коваль, І.О. Снігурська, О.М. Савчук

ДУ «Національний інститут терапії ім. Л.Т. Малої НАМН України», Харків

За сучасними даними гіпертонічна хвороба (ГХ) є найпоширенішим і найбільш значущим із факторів ризику фібриляції передсердь (ФП). У 49–90 % хворих на ФП задовго до її розвитку існувала ГХ. Патогенетичною